

Kartlegging av antatt utgått Honningblomlokalitet i Nordherad i Vågå kommune

Lars Erik Høitomt og John Gunnar Brynjulvsrud

Ekstrakt

BioFokus har på oppdrag for Fylkesmannen i Oppland lett etter honningblom ved Vistehorten i Nordherad i Vågå kommune. Vistehorten blir regnet for å være den beste muligheten for å finne en intakt forekomst av honningblom i innlandet. Det ble ikke funnet honningblom under feltarbeidet, og de mest gunstige voksestedene er sterkt gjengrodd av gråorheggeskog. Nordøst for gården Valbjør finnes noen intakte kalkrike fuktenger som kan være potensielle voksesteder for honningblom, men arten ble heller ikke observert her. Det er ikke utenkelig at det fortsatt kan finnes intakte voksesteder for honningblom i Nordherad, men det er mest sannsynlig at arten har forsvunnet fra området på lik linje med resten av innlandsforekomstene i Norge.

Nøkkelord

Oppland
Vågå
Vistehorten
Valbjør
Honningblom
Kulturlandskap
Fukteng
Gjengroing
Skjøtsel
Rødlistearter

Omslag

Fuktenger nordøst for Valbjør gård i Nordherad, Vågå kommune. Foto: Lars Erik Høitomt.

ISSN: 1893-2851

ISBN: 978-82-8209-601-0

BioFokus-notat 2017-33

Tittel

Kartlegging av antatt utgått honningblomlokalitet i Nordherad i Vågå kommune

Forfattere

Lars Erik Høitomt og John Gunnar Brynjulvsrud

Dato

31. oktober 2017

Antall sider

6 sider

Refereres som

Høitomt, L.E. og Brynjulvsrud, J.G. 2017. Kartlegging av antatt utgått honningblomlokalitet i Nordherad i Vågå kommune. BioFokus-notat 33. Stiftelsen BioFokus. Oslo.

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder dette notatet "levende" linker.

Oppdragsgiver

Fylkesmannen i Oppland

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig. Andre BioFokus rapporter og notater kan lastes ned fra: <http://lager.biofokus.no/web/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadallèen 21, 0349 OSLO

E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Bakgrunn

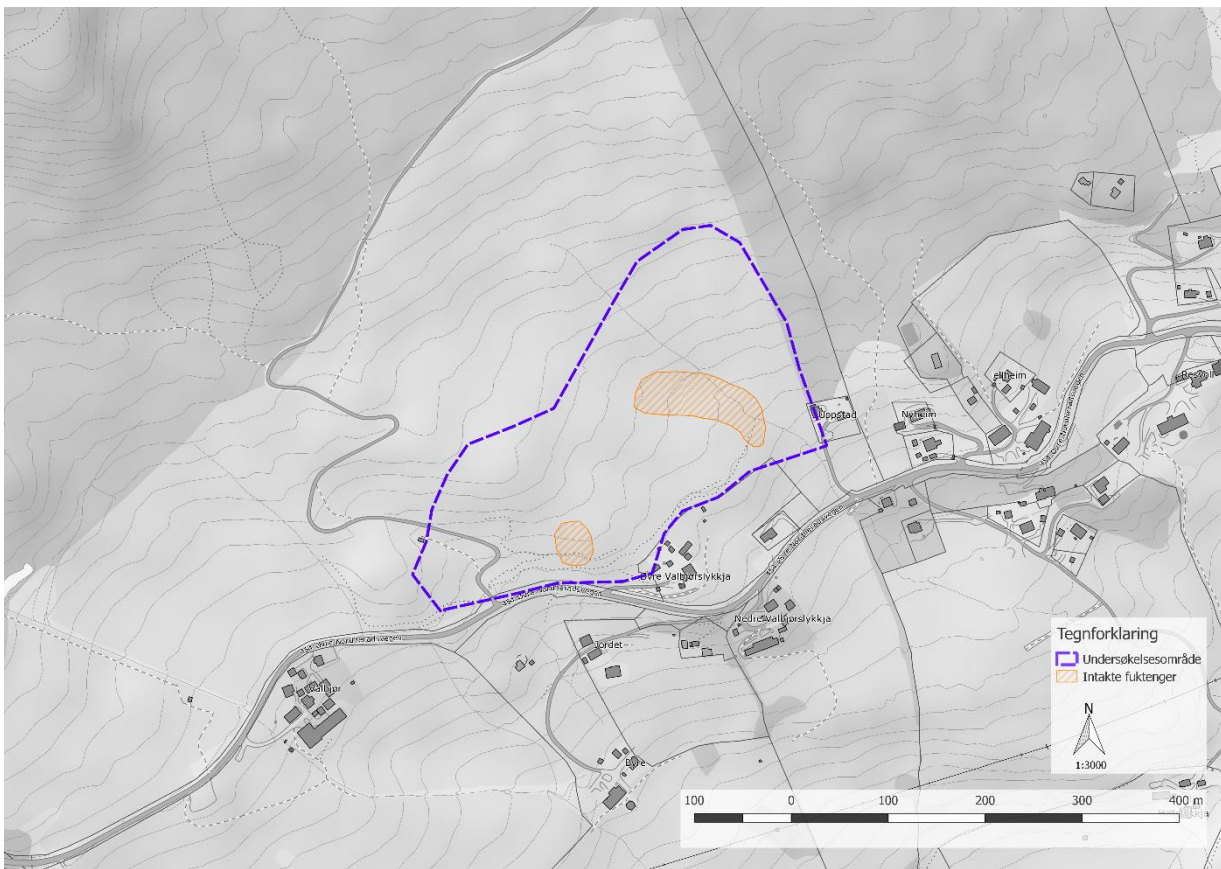
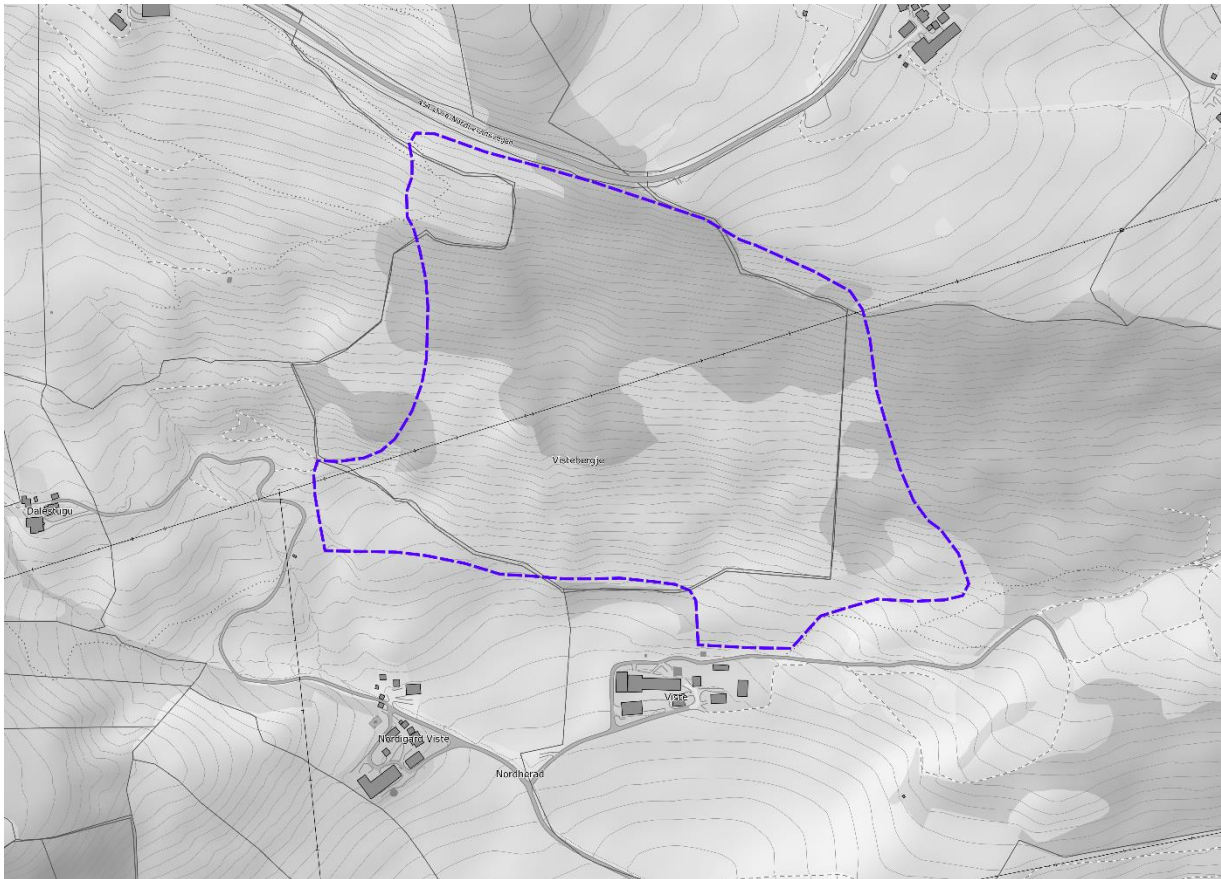
Honningblom *Herminium monorchis* er en liten honningduftende orkidé som har sin hovedutbredelse i Eurasia. Arten har lenge vært i tilbakegang i Europa og regnes nå som sjelden. I Norge har planten tidligere vært kjent fra 70 lokaliteter sør i landet, men etter en dramatisk tilbakegang de siste 150 år, er honningblom nå kun kjent fra fire lokaliteter i Hvaler kommune (Båtvik og Kvavik 2010; Høitomt & Brynjulvsrud 2017). Arten går tidlig ut ved gjengroing og har en smal økologisk amplitude knyttet til kalkfuktenger og strandenger som er formet av lang tids beite med storfe. Det antas at endringer i landbruk, gjødsling, nedbygging og drenering er hovedårsakene til at arten har forsvunnet fra så mange lokaliteter (Båtvik og Kvavik 2010).

Man antar at alle forekomster av honningblom i innlandet er utgått. Ett eksemplar av arten ble observert i et einerkratt av Einar Timdal i Vistehorten naturreservat i Vågå kommune så seint som i 1980, men man har ikke lykket med å gjenfinne arten siden (Båtvik og Kvavik 2010). Vistehorten regnes nå for å være den beste muligheten for å gjenfinne arten i innlandet da den sist ble observert her. Det er imidlertid mulig at arten noen steder kan være oversett, fordi den er liten, gulgrønn i fargen og ofte skjult i høyere vegetasjon. Det kan også hende at det er større mulighet for å påvise arten på en ny lokalitet enn å gjenfinne den på gamle kjente lokaliteter. Det er allikevel ingen tvil om at arten er sjelden og i sterkt tilbakegang.

BioFokus har på oppdrag for Fylkesmannen i Oppland gjennomført en kartlegging i Vistehorten naturreservat og beiteområder rundt Valbjør gård i Nordherad i et forsøk på å gjenfinne arten.

Metode

Feltarbeidet ble gjennomført den 26. og 27. juni av Lars Erik Høitomt og John Gunnar Brynjulvsrud, begge BioFokus. De utvalgte områdene i Vistehorten og nordøst for Valbjør gård ble grundig undersøkt, og det ble lagt et særlig fokus på å lete i intakte fuktenger i disse områdene (Figur 1). Viktige artsfunn ble punktfestet med GPS, og blir tilgjengeliggjort for Artsdatabankens Artskart gjennom BioFokus sin artsfunnbase (BAB). Rødlistekategorier følger Norsk rødliste for arter 2010 (Henriksen og Hilmo 2015).

Figur 1: Oversikt over områder som ble undersøkt for honningblomlokalteter i Nordherad i Vågå kommune (blå stippet linje). Øverst: Vistehorten, nederst: Valbjør. Skraverte felter viser intakte fuktenger med liten grad av gjengroing.

Resultater

Det ble ikke gjort noen funn av honningblom i de undersøkte områdene. I Vistehorten var de potensielle voksestedene sterkt gjengrodd av gråorheggeskog. En god del tørrenger var fortsatt intakte til moderat gjengrodd med einer (Figur 2). Det ble derimot registrert mange individer av de rødlistede artene sprikepiggrø (EN), krattssoleie (NT), smalfrøstjerne (NT) og smånøkkel (NT) på tørrengene i Vistehorten.

Figur 2: Større områder med intakte tørrenger i bratte skråningen rett nord for gården Viste. Foto: Lars Erik Høitomt.

Engene rundt Valbjør bar preg av mer intensiv hevd og flere fuktenspartier var så å si intakte (Figur 3). Det ble ikke gjort noen funn av honningblom, men områdene anses som potensielle voksesteder. Skogmarihånd, grønnekurle, bitterblåfjær, krattssoleie og smånøkkel ble funnet flere steder i dette området.

Figur 3: Fuktig og relativt kalkrik intakt fukteng nordvest for Nedre Valbjørslykkja. Foto: Lars Erik Høitomt.

Oppsummering/konklusjon

I Vistehorten er de mest sannsynlige voksestedene for honningblom sterkt gjengrodd av groår-heggeskog, og de mer intakte områdene med tørrenger er nok lite gunstige voksesteder for arten. Vistehorten blir brukt til storfebeite, men dette er ikke tilstrekkelig for å åpne opp de gjengrodde arealene. Rydning er derfor nødvendig hvis man ønsker å legge bedre til rette for honningblom. Fuktengene nordøst for Valbjør virker å være mer gunstige voksesteder, men mye av arealet har vært sterkt gjengrodd i perioder, og har blitt ryddet for kratt de siste årene. I dag brukes disse engene mest til sauebeite. Nordherad er ganske unikt på den måten at området fortsatt har større områder med relativt intakt, ugjødslet kulturmark. Det er ikke utenkelig at det fortsatt kan finnes intakte voksesteder for honningblom i området, men man bør også forvente at arten kan ha forsvunnet fra området på lik linje med resten av innlandsforekomstene i Norge.

Feltarbeidet ble gjennomført i slutten av juni, noe som i dette området kan være 1-2 uker før blomstringstoppen for honningblom. I tillegg var tidspunktet for blomstring ganske sein sommeren 2017, så det er mulig at feltarbeidet ble gjennomført noen uker for tidlig. Selv om bladene til honningblom mest sannsynlig var ferdig utviklet, vil planten være vanskeligere å oppdage uten blomsterstanden. Eventuell videre leting etter honningblom i dette området bør derfor foregå i juli.

Referanser

- Båtvik, J.I. og Kvavik, G.N. 2010. Handlingsplan for honningblom *Herminium monorchis*. DN-rapport 2010-xx.
- Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.
- Høitomt, L.E. & Brynjulvsrud, J.G. 2017. Ny lokalitet for honningblom *Herminium monorchis* på Hvaler i Østfold. Blyttia 75: 65-67.

BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdsetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir to digitale rapportserier som heter BioFokus-rapport og BioFokus notat,
<http://www.biofokus.no/Publikasjoner/publikasjoner.htm>